

2. Мироненко В. П. Інститут патронату у сімейному праві України / В. П. Мироненко // Нотаріат для вас, 2008. - № 6. – с.43-46.
3. Сімейне право України: Підручник за заг.ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 286 с.
4. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар // За ред. З. В. Ромовської. – 3-тє вид. Перероб і доп. – К. – Правова єдність. – 2009. – 432 с.
5. Сімейне право України: Підручник за заг.ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер. – 2004. – 264 с.
6. Рясенцев В. А. Советское семейное право. – М.: Юрид. лит. – 1982. – 256 с.
7. Сімейне право України: підручник за заг.ред. Ю. С.Червоного. – К.: Істина. – 2004. – 400 с.

*Турецький В. В.,
магістр права, Старший інспектор
Садгірського відділення поліції
Головного управління національної
поліції в Чернівецькій області,
капітан поліції*

ТИПОВИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

В умовах ринкової економіки важливим чинником процесу регулювання суспільних відносин між суб'єктами цивільних відносин є договір. Останнім часом все частіше регулювання цивільних відносин здійснюється на основі типових договорів, які, порушують основні принципи цивільного права, зокрема договірного. Ця проблема розглядалася провідними фахівцями в галузі юриспруденції: В. В. Сергієнко, С. М. Корнеєвим, В. В. Витрянский, А. М. Шафір, А. Ю. Кабалкин, В. Ф. Чигир та ін. Але в силу безперервного розвитку суспільства питання про порядок застосування та вдосконалення законодавства не втрачає своєї актуальності.

З переходом України на ринкові відносини перед правозастосовувачами постає проблема про належне правове забезпечення суспільних відносин на даному етапі. Вони в Україні, як державі з ринковою економікою, різноманітні за своїм характером, змістом, сфері та спрямованості. Відповідно вимагають гнучких підходів і методів впливу держави на них, насамперед за допомогою юридичних норм. При регулюванні суспільних відносин нормами права різної галузевої приналежності ці відносини набувають форми правовідносин. Усі правовідносини можна розбити на два великих блоки: 1) правовідносини, які врегульовані публічними нормами (публічні правовідносини); 2) правовідносини, врегульовані приватними нормами (приватні правовідносини). При регулюванні приватних суспільних відносин за участю юридичних і фізичних осіб нормами цивільного права перші здобувають правову форму і стають цивільними правовідносинами. Одним з основоположних принципів цивільного права є те, що учасники цивільних правовідносин характеризуються юридичної рівності сторін і майнової відособленістю, що позначається на специфіці виникаючих правовідносин.

Для цивільно-правових відносин характерна ініціатива сторін, що виявляється у вільному волевиявленні. Ініціатива сторін необхідна як на етапі формування відносин (вступ у договірні відносини), так і на етапі реалізації цивільно-правової відповідальності (тільки від суб'єкта права залежить, застосовувати передбачені законом методи примусового впливу на контрагента чи ні).

Прояв і головне належне сприйняття вільного волевиявлення зовні всіма учасниками цивільних правовідносин і є той юридичний факт (угода), на підставі якого виникають, змінюються або припиняються суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Зобов'язальні відносини, як і інші цивільні правовідносини, виникають з обставин, передбачених законом як юридичні факти.

Найбільш поширеним підставою виникнення цивільних правовідносин згідно з ч. 2 ст. 151 ЦК України є договір. Договір - угода двох і більше осіб,

спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Суттєвою рисою договірних відносин є те, що сторони до укладення договору рівні при реалізації своїх прав і не залежать одна від одної, жодна зі сторін не має переваг по відношенню до іншої і не має права нав'язувати іншій стороні свої умови, особливо кабальні.

У чинному законодавстві України при регулюванні цивільних відносин все частіше використовуються типові форми договорів. Аналізуючи практику застосування типових договорів, розроблених центральними органами виконавчої влади (при наданні житлово-комунальних послуг), можна прийти до висновку, що при регулюванні цивільно-правових відносин із застосуванням типових договорів порушуються основні принципи цивільного права, зокрема договірного права. Якщо типовий договір затверджений Кабінетом Міністрів або розпорядженням відповідного міністерства, пройшов реєстрацію в Мін'юсті, то він набуває імперативну форму, що відбивається на суспільних відносинах, дає певні пріоритети виконавцю. Споживач в даному випадку позбавляється можливості впливати на формування договору, а значить, його інтереси як споживача не враховуються, відповідно регулювання виникаючих відносин здійснюється з порушенням основоположних принципів цивільного права. При формуванні відносин на основі типового договору не дотримується принцип свободи договору, хоча саме свобода договору є основним і первинним каталізатором ринкової економіки. У більшості випадків при розробці типового договору (на надання послуг у сфері забезпечення тепловою енергією, електричною енергією і т.д.) домінують інтереси offerenta (постачальника товару), а не acceptanta (абонента). Так, співвідношення прав і обов'язків у споживача як чотири до вісімнадцяти в типовому договорі «Про постачання теплової енергії у вигляді гарячої води» вказує на явно неврівноважений підхід між правами одного боку і обов'язками іншої. Такий дисбаланс прав і обов'язків сторін в першу чергу свідчить про кабальності умов договору і, як наслідок, наявності можливості вимагати визнати його недійсним як в цілому, так і в частинах.

Отже, можна зробити наступні висновки, що для врегулювання взаємовідносин між постачальником і споживачем необхідно відійти від практики застосування типових договорів, які надають певні переваги виконавцю, і перейти до повноцінного цивільного договору.

У цих цілях формування договірних відносин слід здійснювати в три етапи:

- розробка кількох проектів договорів з урахуванням інтересів споживача в частині встановлення його прав та обов'язків;
- попереднє узгодження зі споживачем всіх істотних умов, прав і обов'язків;
- підписання договору.

У той же час, враховуючи специфіку відносин при наданні житлово-комунальних послуг, неможливість задоволення вимог кожного споживача (кожен споживач буде висувати свої умови за якістю послуг і їх вартості) ставить у не вигідне становище виконавця (постачальника) послуг і робить неможливим виконання договірних умов з боку окремо взятого споживача. Для цього, на наш погляд, досить на законодавчому рівні закріпити умови договору, які встановили б якісні мінімальні характеристики предмета договору, що дало б можливість дотримати інтереси сторін і встановити момент порушення виконавцем умов. А процес формування договору повинен відбуватися відповідно до принципів договірного права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30. – 141 с.
2. Цивільний Кодекс України: Коментар / Головченко А. В. – Х., 2003. – 315 с.
3. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України, 2004. – № 47. – ст. 514.
4. Закон України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.

5. Закон України «Про теплозабезпечення» від 02 червня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 28. – ст. 373.
6. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – ст. 1.
7. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – ст. 356.

*Турецький В. В.,
магістр права, Старший інспектор
Кельменського відділу поліції
Головного управління національної
поліції в Чернівецькій області,
капітан поліції*

ПРАВОВІДНОСИНИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ БЕЗ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПІДСТАВИ

Правовідносини не перебувають у стані спокою. Вони виникають, змінюються і припиняються на підставі передбачених в законі обставин — юридичних фактів. Однак не кожна життєва обставина є юридичним фактом, а лише така, з якою норми цивільного законодавства пов'язують настання правових наслідків. Так, наприклад, досягнення 18-річного віку само по собі не викликає будь-яких правових наслідків. Але законодавство, пов'язуючи з досягненням цього віку виникнення цивільної дієздатності (ч. 1 ст. 11 ЦК України [4]), робить його юридичним фактом. Таким чином можна зробити висновок, що юридичний факт характеризується двома чинниками: наявністю явищ зовнішнього світу (життєві обставини) і визнання їх державою юридичними фактами. Стаття 4 ЦК України передбачає приблизний перелік юридичних фактів, які породжують цивільні правовідносини (цивільні права та обов'язки):

— угоди, передбачені законом, а також угоди, хоч й не передбачені законом, але такі, що йому не суперечать;

— адміністративні акти;